

بانک بدون ربا

مؤلف: آیت الله العظمی شهید سید محمد باقر صدر
مترجم: مرتضی زنجانی (شریعتمدار)

با مقدمه‌ای از احمد اسماعیل تبار

سرشناسه	: صدر، سیدمحمدباقر، ۱۹۳۱ - ۱۹۷۹ م.
عنوان قراردادی	: البنک اللاربیوی فی الاسلام: اطروحه للتعویش عن الربا. فارسی
عنوان و نام پدیدآور	: بانک بدون ربا/مولف سیدمحمدباقر صدر؛ مترجم مرتضی زنجانی (شریعتمدار)؛ با مقدمه‌ای از احمد اسماعیل تبار.
مشخصات نشر	: تهران: فرهنگ سبز، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۲۰۴ ص.
شابک	: 978-600-6351-78-0
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه به صورت زیرنویس.
موضوع	: بانک و بانکداری -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام Banks and banking -- Religious aspects -- Islam
	بهره
	Interest
	اسلام و اقتصاد
	Islam -- Economic aspects
شناسه افزوده	: زنجانی، مرتضی، ۱۳۳۶ - مترجم
شناسه افزوده	: اسماعیل تبار، احمد، ۱۳۴۳ - مقدمه‌نویس
رده بندی کنگره	: ۲۲/۲۳۰BP
رده بندی دیویی	: ۴۸۳۳/۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۷۰۹۴۷۷
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیبا

www.ketab.ir

نام کتاب: بانک بدون ربا
 مؤلف: آیت‌الله العظمی شهید سید محمد باقر صدر
 مترجم: مرتضی زنجانی (شریعتمدار)
 ویراستار: سولماز غریب‌زاده
 حروفچین: عفت محمدپور
 صفحه‌آرا: مهدیه‌السادات بهشتی مقدم
 طراح جلد: خیرا... اصغری
 نوبت چاپ: دوم، ۱۴۰۰
 شمارگان: ۵۰۰ نسخه
 ناشر: انتشارات فرهنگ سبز
 چاپ و صحافی: پیشگامان
 شابک: 978 - 600 - 6351 - 78 - 0
 قیمت: ۶۵،۰۰۰ تومان

حق چاپ محفوظ و در اختیار انتشارات فرهنگ سبز است

نشانی: تهران، خیابان شهید بهشتی، خیابان پاکستان، کوچه چهارم، پلاک ۱۳، واحد ۵

نشانی اینستاگرام:

تلفن:

entesharat_farhangesabz

۰۹۳۸۶۷۲۸۶۱۷ - ۸۸۵۲۱۳۳۳

فهرست

۱۱	مقدمه چاپ دوم
۱۲	اقسام ربا در فقه
۱۲	الف: ربای معاملی
۱۳	ب: ربای قرضی
۱۳	تحریم ربا در اسلام
۱۴	ربا، زیاده افزون بر ارزش اقتصادی
۱۵	موضوع شناسی ربا و عملیات بانک
۱۵	معامله ربوی
۱۶	قرض ربوی
۱۶	مال
۱۷	انسان و اعتبار مالیت
۱۸	ویژگی مال
۱۸	مفهوم مالیت و مال
۱۹	مال از اعتبار شرع و عرف
۱۹	مال و مالیت در نظر عرف
۲۰	مال شرعی
۲۰	سخت یا مال غیر شرعی
۲۱	عدم وحدت مال عرفی و شرعی
۲۲	وحدت مال عرفی و شرعی
۲۲	حاکمی از مال و حاکمی از مالیت
۲۳	روند داد و ستد و جایگاه پول
۲۳	روند بیدایش پول جدید
۲۴	پول کاغذی و پشتوانه آن
۲۴	پول قدیم و پول جدید
۲۵	تشکیل بانک
۲۵	پشتوانه اسکناس
۲۶	پول و بانک در تاریخ ایران
۲۷	چیستی اقتصادی کار بانک
۲۷	دو کار عمده بانک با مشتریان
۲۸	سومین کار اقتصادی بانک
۲۹	جمع بندی کارهای اقتصادی بانک
۲۹	پول الکترونیک و کارهای بانک
۳۰	عمل فقهی و کارهای بانک
۳۰	تصدی (ولایت غیر مالکانه) یا مالکیت (ولایت مالکانه)
۳۱	بانک مرکزی و تشکیل بانک خصوصی

۳۲	کار بانک‌ها و بانک مرکزی
۳۳	شناخت عمل حقوقی و کار بانک‌ها
۳۳	ماهیت فقهی گرفتن تقدینگی از اشخاص
۳۴	۱- سپرده‌های قرض‌الحسنه
۳۴	۱/۱- سپرده‌های قرض‌الحسنه جاری
۳۴	۱/۲- سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز
۳۴	ربا و سپرده‌گذاری در بانک
۳۵	ماهیت عقد قرض و اثر آن
۳۵	منلی یا قیمی بودن پول جدید
۳۶	معیار منلی و قیمی در عرف
۳۷	اسکناس و پول جدید، قیمی است
۳۷	اسکناس برخلاف درهم و دینار
۳۸	بانک و بازپرداخت قرض‌الحسنه
۳۸	نتیجه بحث فقهی قرض گرفتن بانک
۳۹	قیمت چه زمانی؟
۳۹	۲- سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار
۴۰	انواع سپرده‌گذاری و عقود مدت‌دار
۴۱	مشارکت مدنی
۴۱	ماهیت سپرده‌گذاری
۴۲	بانک؛ وکیل سپرده‌گذار
۴۲	دو راهکار عملیاتی بانک‌ها
۴۲	تنزیل
۴۲	فروش اقساطی
۴۳	بانک بدون ربا
۴۵	سخن همایش
۴۹	پیشگفتار
۵۱	دیدگاه ما درباره طرح
۵۳	رویه طرح پیشنهادی
۵۵	دورنمای اصلی سیاست جدید بانکی
۵۷	نظام بانک بدون ربا
۵۹	فصل اول
۶۲	تقسیم سپرده‌ها به ثابت و جاری
۶۴	تنظیم روابط بانک در حوزه سپرده‌های ثابت
۶۴	ماهیت مضاربه در فقه اسلامی
۶۵	اعضای مضاربه پیشنهادی در بانک بدون ربا
۶۵	شرایط اعضا
۶۵	شرایط سپرده‌گذار
۶۶	شرایط عامل (بهره‌بردار)
۶۷	حقوق اعضای مضاربه

۶۷.....	الف حقوق سپرده‌گذار.....
۶۸.....	۱- تقسیم سپرده.....
۶۹.....	۲- درآمد.....
۷۱.....	۳- امکان برداشت سپرده‌گذار از حساب سپرده خود.....
۷۳.....	ب- حقوق بانک.....
۷۶.....	مضاربه بانک با سرمایه اصلی یا با سپرده‌های جاری.....
۷۷.....	ج- حقوق عامل بهره‌بردار (سرمایه‌گذار).....
۷۸.....	خطر سوء استفاده سرمایه‌گذاران.....
۷۹.....	چگونگی شناسایی سودها و توزیع آنها از سوی بانک.....
۸۰.....	نحوه شناسایی سودها توسط بانک.....
۸۱.....	روش توزیع سودها توسط بانک.....
۸۵.....	نیاز بانک به جذب سپرده‌ها.....
۸۶.....	سپرده‌های پس‌انداز.....
۸۷.....	سپرده‌های جاری.....
۸۸.....	شرایط قرض‌گیرنده.....
۸۹.....	از بین بردن عنصر ربوی از بهره.....
۹۲.....	دیدگاه‌های کلی درباره بانک بدون ربا.....
۹۲.....	۱- ضرورت تقویت یا مصون‌سازی بانک بدون ربا از راه افزایش سرمایه.....
۹۳.....	۲- توانایی بانک بدون ربا بر هدایت اقتصاد رو به رشد در کشور.....
۹۴.....	۳- موارد مربوط به ساختار داخلی بانک بدون ربا.....
۹۵.....	فصل دوم.....
۹۸.....	بخش اول از وظایف بانک.....
۹۸.....	خدمات بانکی.....
۹۸.....	۱- پذیرش سپرده‌های بانکی.....
۹۹.....	سپرده‌های در گردش و حساب جاری.....
۱۰۱.....	گنجایش حساب جاری.....
۱۰۲.....	سپرده‌گذاری در حساب.....
۱۰۳.....	برداشت از حساب.....
۱۰۵.....	جمع شدن بیش از دو ویژگی در یک شخص واحد.....
۱۰۶.....	سپرده‌های مدت‌دار (نابت).....
۱۰۶.....	حساب پس‌انداز.....
۱۰۶.....	سپرده‌های حقیقی.....
۱۰۷.....	اهمیت اقتصادی سپرده‌های بانکی.....
۱۰۷.....	سپرده‌های بانکی، ابزارهای پرداخت.....
۱۰۹.....	نقش بانک بدون ربا در به‌کارگیری دارایی‌های بدون استفاده مانده (رژکد).....
۱۰۹.....	ایجاد اعتبار به میزان بیش از مقدار سپرده‌ها.....
۱۱۱.....	وصول.....
۱۱۱.....	وصول چک.....
۱۱۴.....	وصول اعتبارات اسنادی.....

مقدمه چاپ دوم

یکی از حرام‌های مسلم در تمام ادیان و مذاهب دین اسلام رباخواری است. حرام بودن ربا در فقه اسلامی از ضروریات دین اسلام تلقی می‌شود و انکار اصل تحریم ربا، به واقع نوعی انکار نبوت و انکار توحید است. نظام سرمایه‌داری جهان بخصوص از قرن نوزدهم میلادی به بعد از طریق تاسیس و توسعه بانک‌ها، شریان اقتصادی جهان را به دست گرفت و با قدرت نقدینگی، سایر اهداف سیاسی، فرهنگی و اجتماعی خود را پایه‌گذاری کرد. سیستم بانکی سرمایه‌داری بر پایه بهره (ربا) استوار بوده و هست. رباخواری به توجیه‌های متفاوت و مبانی متعددی در اکثر نظام‌های دینی، حتی مسیحیت در اروپا، آمریکا و آسیا پذیرفته شده است که مهمترین آنها تامین سود خالص سرمایه یا تامین کارمزد خدمات بانکی یا جبران آن دسته از دیونی است که اقساط آن بازپرداخت نمی‌شود.

همین رویه بانکداری در سطح کلان نظام سیاسی از سوی دولت‌ها باعث شد تا مردم نیز در تعامل اقتصادی خرد خود با یکدیگر به پدیده زشت ربا روی آورند و رباخواری در فعالیت‌های اقتصادی و اعمال حقوقی به صورت امری عادی در آید و قبح مسئله، آن قدر برای شخص مسلمان از بین برود که این روزها برای هر یکصد هزار تومان نسیه هزار تومان ربا از پیش می‌گیرند و حتی بنا به گزارش‌های مردمی، بانک‌ها نیز در مواردی اقدام به چنین کاری می‌کنند و از سقف وام مصوب، سود خود را کسر می‌کنند و از وام‌گیرنده همان سقف مصوب را طلب می‌کنند. مهم‌ترین اثر اقتصادی ربا این است که جامعه را به سرعت از تعادل اقتصادی خارج می‌کند و به سوی جامعه دو قطبی؛ یعنی غنی سرمایه‌دار و فقیر بدون نقدینگی سوق می‌دهد و فقیران باید با سختی طاقت‌فرسا برای اغنیا اجیر شوند تا وام‌های سنگین شده با بهره‌های کمرشکن را در طول زندگی خفت‌بار پرداخت کنند.

این مفهوم زشت و معنای خوفناک، در گستره محلی، ملی و بین‌المللی، نهایت روند رباخواری است. خداوند مَنان در قرآن، تحریم ربا را به لحاظ تاکید و تصریح با واژه حرام، این‌گونه بیان فرموده: «أَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَ حَرَّمَ الرِّبَا» (خدا خرید و فروش را حلال و ربا را حرام کرده است).^۱

امروزه جهان سرمایه‌داری با پدیده ربا توانسته است بسیاری از کشورهای ضعیف و حتی در حال توسعه را به تسلیم و انقیاد خود درآورد و ساختار کشورهای فقیر و غنی را به صورت کشورهای مقروض و ضعیف در جنوب و کشورهای طلبکار و قوی در شمال تصویر کند. فاجعه اجتماعی ربا تنها در یک محله یا یک شهر اتفاق نمی‌افتد بلکه این مسئله در کره زمین بین کشورهای پولدار و ملت‌های فقیر نیز رخ داده است.